

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AGUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 259

ŞUBAT 1971

YIL : 22 — CİLT : 13

TDK'nun Bilimsel Ödülünü Kazanan Eser :

“Geleneksel Türk Tiyatrosu,, ve And'ın Görüşleri

Türk Dil Kurumu sanat ödülleri, 26 Eylül 1970 Dil Bayramı'nda verildi. Bilim Dalı'ndaki armağanı “Geleneksel Türk Tiyatrosu” adlı eseriyle **Metin And** kazandı. And, aynı gün Dil Bayramı'nda bulunanlara, eseri nasıl hazırladığını ve duygularını anlattı. Bu konuşmayı, kültürümüze ışık tutması bakımından aynen yayınıyoruz .

T. F. A.

Sayın Başkan, Sayın konuklar :

Bana hak vereceğinizi sanırım, ödül aldıktan sonra önünüzde bu konuda konuşmak zorunda kalmam bana ödül alan kitabı yazmaktan da çetin bir iş göründü. Herşeyden önce çok mutlu ve sevinçli olduğumu belirtmekle sözüme başlayayım. Bu benim Türk Dil Kurumu Bilim ödülü yarışmasına ikinci katılımım. Bundan tam on yıl önce *Kırk Gün Kırk Gece* adlı araştırmamla yarışmaya aday olmuştum. Bir, iki olumlu oy da aldığımı öğrendim, ama *Kırk Gün Kırk Gece* kazanamadı diye içim içimi yemişti. Şimdilerde kazanamayan kitabıma yeniden bakıyorum da yargıcılar kurulunun o kitaba ödül vermemekle ne yerinde bir yargıya varmış olduğunu daha iyi anlıyorum. Gerçi o kitaba belki şimdikiinden daha çok emek vermiştim, ama böyle bir araştırma yalnız emek ve işçilikle değerlendirilemezdi, dil de o ölçüde önemliydi. O kitabı da özleşmiş bir dille yazmıştım, ne var ki, Osmanlıca düşünmüş, sonra Türkçe'ye çevirmiştim. Bugün *Kırk Gün Kırk Gece*'yi okurken yazarı olan ben bile satırların arasında yer yer takılıyor, anlamakta güçlük çekiyor, kimi yerde acaba ne demek istemişim diye duraksayıp kalıyorum. Suç yalnız benim değildi. Evden başlayarak, orta öğrenimde, Üniversite'de hep eski dille düşünmeye, yazmaya alıştırmıştım. Türkçe düşünme yazma sevgisi bilinci uyandırdığı yıllarda ise eski dilden yeniye geçiş pek kolay olmadı. Çocukluktan gençliğe birikmiş alışkanlıklar, hele bu alışkanlık yaşamımızın hemen her dakikasında kullandığımız dil olunca, bunu yenmek çok güç oluyordu. Düşünceler kalıplaşmış. Osmanlıca tümcelerle dilimin veya kalemimin ucuna geliyor, sonra ben tümcelerdeki eski sözcüklerin yerine yenilerini, Türkçelerini

Karagöz gölge oyununda asıl kişiler yanında yardımcı figür ve göstermelikler de yer alır. Yukarıda bunlardan bazıları görülmektedir.

yerleştiriyordum. Böylece ortaya kötü çeviriye çok yakın bir dil çıkıyordu. Gerçi bizden çok daha eski kuşaktan olan kimi yazarlar bu zorlukların üstesinden gelmişlerdi, ancak bu yazarların anlaşılabilir bende olmayan tanrı vergisi yetenekleri, ustalıkları vardı, eski alışkanlıklarını kolayca yenip, Öztürkçe düşünüp yazabiliyorlardı. Yazma sanatı yazılı örneklerle öğrenilir. Deneme yazarı olsaydım Ataç'a öykünürdüm. Ne yazık ki, araştırma, inceleme, dilinde önümde pek iyi örnekler bulamamıştım. Bugün genç kuşağın böyle bir zorluğu yok. Onlara imreniyorum, özleşmiş dilde düşünüyor, konuşuyor, yazıyor ve bunu doğallıktan ve sindirmişlikten gelen bir kolaylıkla yapabiliyorlar. Bu da kısa sürede özleşmenin nasıl gelişip yerleştiğini göstermesi bakımından sevindiricidir. İşte ödülü almaktan duyduğum başlıca nedeni bu on yıl içinde dilimi istenilen ölçüde değilse de biraz olsun düzeltildiğimi seçkin kişilerden oluşan yargıcılar kurulunun değerlendirmesinden öğrenmem oldu. Bu yüreklendirmenin ve bir çeşit sorumluluk yüklemenin bundan sonraki çalışmalarımda itici bir güç olacağına yüreğimden inanıyorum.

Aldığım ödüldeki bilim, bilimsel yapıt nitelendirmesini yadırgıyorum. Bilim ve bilimselin çok daha yaratıcılık ve yetenek isteyen bir iş olduğunu bildiğimden belki, olsa olsa benimkine bir araştırma denemesi demek bana daha uygun gözüküyor. Edebiyat dalında hikâye, roman, şiir, tiyatro, deneme, çeviri ile bu inceleme ve araştırma arasında büyük ayrımlar var. Saydığım edebiyat türleri herşeyden önce birer sanat yapıtıdır. Hiç yoktan var etmek gibi büyük bir yaratma gücünü gerektiriyor. Bir edebiyatçı kendisinden önceki yazarlardan esinlense bile bu çok dolaylıdır ve iş yaratmaya gelince edebiyatçı tek başınadır, yaptığını hiç yoktan var eder. Araştırmacı, incelemeci ise kendisinden önce aynı konuda çalışmış öncülerle sıkı bir işbirliği ve alışveriş kurmak zorundadır. *Geleneksel Türk Tiyatrosu* kitabımın ilk öncüleri Georg Jacob, Menzel, Ritter gibi yabancılarıdır. En ağıma giden de Türk kültürünü yabancıların kitaplarından öğrenmekti. Ancak kısa sürede bizde de, başka alanlarda olduğu gibi, bu a-

lanın da öncüleri çıktı. Başta dördü de bugün aramızda bulunmayan bu değerli öncüler sırasıyla Selim Nüzhet Gerçek, Sabri Esat Siyavuşgil, Ahmet Kutsi Tecer ve daha pek yakında toprağa verdiğimiz Refik Ahmet Sevengil'dir. Onlara çok şey borçluyum. Bu değerli incelemeciler olmasaydı belki de geleneksel Türk tiyatrosu hiç yazılamayacaktı. Bu bakımdan bir konunun öncülerinin bulunması, sonraki araştırmacılar için hem bir kolaylık, hem de büyük bir zorluk yaratır. Kolaylığı, yolun aydınlatılması, konunun gerçesinin ortaya çıkarılması, belli başlı kaynakların saptanmasıyla sonraki incelemecilerin önüne sağlam bir taban konmuş olur. Ancak öncülerin hep konunun kaymağını önceden toplamış olmaları gelir. Sonraki araştırmacının kendisinden öncekilere katkıda bulunması için yeni kaynaklar, yeni yorumlar, yeni buluşlar getirmesi eski kaynaklardaki boşlukları doldurması gerekir ki, bu da oldukça yıldırcı, yorucu bir çalışma ister. Başkalarını bilmem, ancak bir araştırmacı olarak bu işin en tatlı yönü ne toplanmış verilerin düzene sokulması, ne de yayına hazırlanması ve yayınlanmasıdır. Asıl isteklendirici yönü kitaplıklarda, belgeliklerde eski gazeteleri, eski belgeleri taramak, toplamak, çözmek olduğunu sanıyorum. Öyle ki, bu çalışma bir yerde bitip, kitap ortaya çıktıktan sonra insan biraz da üzünç duyuyor, belgeler, eski gazete yaprakları arasında geçirilen o tatlı saatlerin özlemini çekiyor. Neyse ki, konu tükenmemiştir, yeni araştırmalara, incelemelere yer vardır. Nitekim ödül alan *Geleneksel Türk Tiyatrosu* dört ciltlik bir dizinin ilk kitabıdır. Öteki ciltlerin hazırlığı özlemini duyduğum bu tatlı saatleri geri getirdi. Sözlerime son verirken bu yıl bilim dalına önceki yıllardan daha çok aday katılmış olmasını, bu alanda belirli bir gelişmeyi göstermesi bakımından pek sevindirici bulduğumu belirteyim. Bu katılmanın önümüzdeki yıllarda daha da artmasını gönülden dilerken herkesi sevgi ve saygıyla selâmlarım.

Geleneksel Türk Tiyatrosu (Kukla-Karagöz - Ortaoyunu), Metin And, Kapak düzeni: Ozan Sağdıç, Renkli fotoğraflar: Haluk Doğanbey, 350 sayfa, Bilgi Yayınevi - Ankara, 25 lira.